

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/159/159/97

POTRZEBY I ASPIRACJE, CZYLI NA CO PRZEZNACZYLIBYŚMY WYSOKĄ WYGRANĄ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ'97

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Nadal najważniejszym przedmiotem dążeń Polaków jest posiadanie bądź modernizacja mieszkania lub domu, a także odpowiednie jego wyposażenie.
- Obecnie częściej niż przed niespełna dwoma laty wysoką wygraną przeznaczylibyśmy na pomoc dzieciom, rodzinie oraz na wydatki bieżące i zdrowie, a także na naukę, wykształcenie.

- W stosunku do stycznia '96 niższy odsetek badanych przywiązuje wagę do zakupu nowego lub używanego samochodu; mniej osób skorzystałoby również z różnego rodzaju lokat pieniężnych.

Powszechne w naszym społeczeństwie dążenie do wyższego poziomu życia ograniczane jest na co dzień skromnymi na ogół możliwościami finansowymi. Często marzymy o tym, co moglibyśmy mieć albo zrobić, gdybyśmy dysponowali dużymi pieniędzmi, np. wygrywając w totolotka. W takim nie skrepowanym naszymi rzeczywistymi dochodami myśleniu najpełniej ujawniają się zarówno nasze nie zaspokojone potrzeby, jak i aspiracje. Przeprowadzane co pewien czas sondaże opinii pozwalają na uchwycenie zmian w naszym systemie wartości, potrzebach i charakterze dominujących aspiracji - nie tylko konsumpcyjnych¹.

Podobnie jak w styczniu '96, zapytaliśmy ankietowanych², na co przeznaczyliby dużą sumę pieniędzy - 100 000 zł (miliard starych złotych), gdyby otrzymali je w gotówce, wolne od podatku, tak jak wygraną w totolotka. Poprosiliśmy przy tym, by dokonali wyboru z przedstawionej im listy kilkunastu różnych celów, wskazując te, na które przeznaczyliby całą wygraną bądź większą jej część lub około połowy tej sumy oraz te, na które wydaliby niewielką część otrzymanych pieniędzy, nie ograniczając liczby celów, na które można byłoby je przeznaczyć. Listę celów przygotowano biorąc pod uwagę wyniki wcześniejszych badań (wówczas zadawano pytanie otwarte - bez przedstawiania gotowej listy), tak aby nie pominąć żadnych społecznie odczuwanych potrzeb i dążeń.

HIERARCHIA POTRZEB I ASPIRACJI

W stosunku do stycznia '96 najczęściej wskazywane cele, na które ankietowani przeznaczyliby pieniądze, nie uległy zmianie. Równie często deklarowano, że pieniądze wydano by na dom lub mieszkanie - jego zakup albo modernizację, następnie zaś na jego

¹ Por. komunikat CBOS „Aspiracje Polaków, czyli na co przeznaczylibyśmy wysoką wygraną”, marzec '96.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (89) zrealizowano w dniach 23-28 października '97 na 1168-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

wyposażenie w meble i inne dobra trwałego użytku. Posiadanie odpowiednio wyposażonego domu lub mieszkania jest przedmiotem aspiracji większości Polaków. Świadczy to, z jednej strony, o rozległości potrzeb tego rodzaju, z drugiej - o silnych dążeniach konsumpcyjnych i aspiracjach dotyczących tej sfery.

Na trzecim i czwartym miejscu listy najczęściej wskazywanych celów znalazły się pomoc dzieciom i rodzinie oraz wydatki na cele bieżące - blisko połowa ankietowanych przeznaczyłaby na nie jakąś część otrzymanych pieniędzy. W stosunku do stycznia '96 odsetki badanych wskazujących na te potrzeby dość znacznie wzrosły, natomiast zmalały odsetki tych, którzy przeznaczyliby wysoką wygraną na samochód lub skorzystali z różnego rodzaju lokat. Trudno ocenić, czy więcej osób ma kłopoty z codziennymi, stałymi wydatkami, ponieważ wzrosły najogólniej rozumiane koszty utrzymania czy też raczej zmienił się poziom konsumpcji, do jakiego aspirujemy. Podobnie z pomocą dla osób bliskich - obecnie częściej mogą one potrzebować pomocy finansowej dla zaspokojenia niezbędnych potrzeb i realizacji dążeń, ale celem jej może być również zaspokojenie rosnących aspiracji konsumpcyjnych.

Tabela 1

w procentach

Przeznaczenie wysokiej wygranej	I '96	X '97
Dom/mieszkanie dla siebie, dla rodziny (kupno, remont, modernizacja, dokończenie budowy)	68	68
Wyposażenie domu/mieszkania (w meble, sprzęt AGD i RTV itp.)	59	56
Pomoc dzieciom, rodzinie (datki, darowizny, prezenty)	37	47
Wydatki na cele bieżące (odzież, buty, żywność, czynsz, koszty utrzymania mieszkania)	34	45
Zdrowie (wydatki na leczenie, rehabilitację, rekonwalescencję)	25	36
Lokaty (w banku na procent, zakup akcji, obligacji, walut; książeczki oszczędnościowe itp.)	49	35
Nauka, wykształcenie (własna, dzieci, rodziny; doksztalcanie, przekwalifikowanie)	24	32
Samochód (kupno nowego lub używanego)	43	30
Wypoczynek, kultura, rozrywka, przyjemności (wyjazdy, wczasy, urlopy w kraju i za granicą, zabawy)	28	30
Inwestycje (rozpoczęcie działalności, rozwinięcie firmy, gospodarstwa, inwestycje we własny biznes)	26	22
Cele charytatywne (datki, darowizny na cele ogólnospołeczne)	18	22
Kupno: ziemi, nieruchomości, działki (budowlanej, rekreacyjnej), wartościowych przedmiotów itp.	11	7
Trzymał(a)bym te pieniądze w domu	-	6
Inne cele	1	5

Znacząco wzrosła także liczba ankietowanych, którzy przeznaczyliby pieniądze na cele związane ze zdrowiem - leczenie, rehabilitację, rekonwalescencję. Nie jest to zaskakujące, zważywszy na postępującą merkantylizację tej sfery, a także coraz wyższe ceny leków i koszty usług zdrowotnych, np. leczenia uzdrowiskowego. W hierarchii celów, na które przeznaczono by pieniądze, zdrowie zajmuje obecnie piątą pozycję, podczas gdy w styczniu '96 znajdowało się na dziewiątym miejscu.

Częściej też niż poprzednio badani przeznaczyliby pieniądze na uzyskanie wykształcenia czy dodatkowych kwalifikacji - w hierarchii celów wzrosła ranga wykształcenia i kwalifikacji, ale zwiększyły się też koszty wykształcenia, zwłaszcza na wyższym poziomie.

Nadal dość znaczne grupy ankietowanych - wyraźnie jednak mniejsze niż przed blisko dwoma laty - skorzystałyby z różnego rodzaju lokat pieniężnych (35%) lub przeznaczyliby wysoką wygraną na kupno samochodu (30%). W ostatnich latach istotnie wzrósł odsetek gospodarstw domowych posiadających samochód, stąd zapewne mniej osób wskazuje obecnie ten cel wydatkowania pieniędzy.

Zmniejszył się też odsetek osób skłonnych zainwestować jakąś część ewentualnej wygranej we własną firmę lub gospodarstwo, jest to jednak spadek stosunkowo niewielki.

Nieco wzrosła gotowość przeznaczenia pieniędzy na cele charytatywne - co może być spowodowane tegoroczną akcją pomocy powodzianom. Natomiast na zakup ziemi, nieruchomości czy wartościowych przedmiotów ankietowani wskazywali najrzadziej, podobnie jak w styczniu '96.

Oczywiście na niektóre cele trzeba wydatkować duże sumy, na inne wystarczy przeznaczyć mniejsze kwoty, jednak wiele jest takich, na które można wydać różne kwoty - większe lub mniejsze. Analizując preferencje ankietowanych warto więc przyjrzeć się, jaką część wielkiej wygranej przeznaczyliby oni na poszczególne cele. Biorąc to pod uwagę uporządkowano wskazania respondentów i przedstawiono je w tabeli 2. Uzyskana w ten sposób hierarchia celów rozdysponowania pieniędzy jest inna niż wówczas, gdy uwzględnia się tylko częstość wyboru danego celu.

Bardzo duże kwoty, co zrozumiałe, najczęściej przeznacza się na dom lub mieszkanie. Pośrednio świadczy to również o tym, że chodzi o nowe lokum dla rodziny, a nie modernizację dotychczasowego, a więc o bardzo dużym niezaspokojeniu potrzeb w tej dziedzinie. Spore

odsetki badanych - w każdym przypadku częściej niż co dziesiąty - przeznaczyłyby także duże sumy (połowę lub więcej wygranej) na pomoc członkom rodziny, różnego rodzaju lokaty pieniężne oraz inwestycje. Pomoc dzieciom czy innym członkom rodziny należy więc nie tylko do najczęstszych celów, ale i tych, na które wydatkowałyby się nieraz znaczną część pieniędzy. Także lokaty pieniężne (np. w banku na procent, zakup obligacji) dość często oznaczają przeznaczenie na ten cel połowy lub większej części ewentualnej wygranej. W przypadku inwestowania dużych sum we własną firmę czy gospodarstwo chodzi zapewne o gotowość podjęcia działalności gospodarczej na własny rachunek, a nie rozwój już prowadzonej. Odsetek skłonnych przeznaczyć znaczne sumy na ten cel świadczyć też może o przekonaniu, że trzeba na to dużych pieniędzy.

Tabela 2

w procentach

Przypuśćmy, że otrzymał(a)by Pan(i) - nieważne od kogo i skąd - 100 000 zł (1 miliard starych złotych) w gotówce, zupełnie wolne od podatku, tak jak wygraną w totolotka. Na jaki cel przeznaczył(a)by Pan(i) te pieniądze? Jaka część tej sumy przeznaczył(a)by Pan(i) na każdy wybrany cel (z podanej niżej listy)?					
	Całą sumę lub większą jej część	Okolo połowy tej sumy	Niewielką część tej sumy	Wcale bym nie przeznaczył(a)	Trudno powiedzieć
Dom/mieszkanie dla siebie, dla rodziny (kupno, remont, modernizacja, dokończenie budowy)	15,5	35,2	17,6	30,5	1,1
Pomoc dzieciom, rodzinie (datki, darowizny, prezenty)	4,1	8,6	34,3	51,9	1,2
Lokaty pieniężne (w banku na procent, zakup akcji, obligacji, walut; książeczki oszczędnościowe itp.)	2,5	10,1	22,7	62,7	2,0
Inwestycje: rozpoczęcie działalności, rozwinięcie firmy, gospodarstwa, inwestycje we własny biznes	3,2	8,6	10,4	76,0	1,8
Wyposażenie domu/mieszkania (w meble, sprzęt AGD i RTV itp.)	0,9	8,3	46,6	42,7	1,5
Samochód (kupno nowego lub używanego)	0,2	7,2	22,5	67,8	2,3
Wypoczynek, kultura, rozrywka, przyjemności (wyjazdy, wczasy, podróże za granicę, zabawy)	0,4	1,6	27,6	68,6	1,8
Kupno: ziemi, nieruchomości, działki (budowlanej, rekreacyjnej), wartościowych przedmiotów itp.	0,2	1,6	5,0	91,8	1,4
Nauka, wykształcenie (własna, dzieci, rodziny; dokształcanie, przekwalifikowanie)	0,6	1,0	30,7	66,1	1,7
Zdrowie (wydatki na leczenie, rehabilitację, rekonwalescencję)	0,3	1,2	34,3	62,2	2,0
Wydatki na cele bieżące (odzież, buty, żywność, czynsz, utrzymanie mieszkania)	0,1	1,3	43,4	53,9	1,3
Inne cele	0,3	0,4	3,8	90,1	5,4
Trzymał(a)bym te pieniądze w domu	0,2	0,5	5,3	91,5	2,6
Cele charytatywne: datki, darowizny na cele ogólnospołeczne	0,0	0,5	21,8	74,6	3,1

Biorąc pod uwagę koszty, jakie ankietowani gotowi byłiby ponieść, aby osiągnąć dany cel, warto zauważyć, że zmalała ranga wyposażenia mieszkania czy domu oraz wydatków na

kształcenie, zdrowie i potrzeby bieżące. Większego znaczenia nabierają natomiast, co oczywiste, kupno samochodu i zakup nieruchomości oraz - dość niespodziewanie - wydatki na przyjemności, rozrywki, podróże, wypoczynek i życie kulturalne. Co pięćdziesiąty ankietowany pragnąłby naprawdę „zaszaleć”, przeznaczając na to co najmniej pół miliarda starych złotych.

SPÓŁECZNE ZRÓŻNICOWANIE POTRZEB I ASPIRACJI

Wybór celów wydatkowania otrzymanych 100 000 zł (miliarda starych złotych) wyraźnie zależy od cech społeczno-demograficznych badanych i ich położenia społecznego. Cele najpopularniejsze - **dom, mieszkanie** oraz **jego wyposażenie** - badani wskazują tym częściej, im są młodszy. Częściej też pieniądze na ten cel wydatkowałyby kobiety niż mężczyźni. Dość wyraźny jest związek z deklarowaną wysokością dochodów na osobę - im niższy dochód, tym częściej myśli się o domu czy mieszkaniu, ale ocena warunków materialnych, w jakich się żyje, wpływa na to w nieznacznym stopniu. Najczęściej na dom lub mieszkanie wydaliby pieniądze ankietowani z wykształceniem zasadniczym zawodowym, następnie ze średnim, najrzadziej - z wyższym. Na wyposażenie domu częściej niż inni przeznacziliby pieniądze badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym i podstawowym. Natomiast rzadziej niż inni na potrzeby mieszkaniowe wskazują mieszkańcy największych miast.

Na **pomoc dzieciom lub innym członkom rodziny** ankietowani przeznaczaliby otrzymaną sumę tym częściej, im są starsi; wraz z wiekiem rośnie też wielkość kwot. Kobiety przeznaczaliby pieniądze na ten cel wyraźnie częściej niż mężczyźni. Częściej na pomoc dzieciom lub rodzinie wskazują mieszkańcy wsi niż miast, zwłaszcza największych; tym częściej także, im niższe wykształcenie badanych oraz im gorsza sytuacja materialna.

Natomiast, co zrozumiałe, im lepsza sytuacja finansowa badanych i wyższe wykształcenie, tym rzadziej wydatkowano by otrzymane pieniądze na zaspokojenie **potrzeb bieżących**. Częściej mieszkańcy wsi niż miast, szczególnie największych, przeznaczaliby pieniądze na ten cel.

Wydatki na **zdrowie** byłyby, oczywiście, tym częstsze, im starszy wiek ankietowanych. Wyraźny jest też związek z gorszymi warunkami materialnymi, ale najsilniej wybór tego rodzaju

wydatków powiązany jest z poziomem wykształcenia - wydatki na zdrowie wskazuje tylko 12% osób z wykształceniem wyższym i aż 48% z podstawowym.

Lokaty pieniężne nieco częściej wybierają najstarsi respondenci. Inne cechy nie różnicują w sposób wyraźny takiego sposobu rozdysponowania pieniędzy, ta forma przechowywania zasobów finansowych jest ogólnie przyjęta; nieco tylko rzadziej niż inni postąpiliby tak respondenci osiągający najniższe dochody na osobę.

Pieniądze w domu trzymałyby - zamiast je ulokować - nieco częściej osoby starsze (w wieku 55 lat i więcej), z wykształceniem podstawowym (szczególnie rolnicy), znajdujące się w złej sytuacji materialnej, które - jak można przypuszczać - mają ograniczone możliwości kontaktu z odpowiednimi instytucjami oraz określone nawyki przechowywania gotówki. Ten sposób przechowywania pieniędzy najrzadziej wskazują mieszkańcy największych miast oraz osoby z wyższym wykształceniem.

Na **kształcenie własne, dzieci lub rodziny, na naukę** częściej niż inni - co dość zaskakuje, ale wyraźnie świadczy o znacznym wzroście rangi wykształcenia w świadomości społecznej - przeznaczyłyby pieniądze osoby żyjące w złych warunkach materialnych, o niskich dochodach, najczęściej z wykształceniem średnim lub zasadniczym zawodowym. Oczywiście osoby starsze, w wieku 55 lat i więcej, wskazują ten cel znacznie rzadziej niż inni.

Aspiracje dotyczące posiadania **samochodu** są najczęstsze wśród mieszkańców wsi oraz miast średniej wielkości i dużych (ale nie największych), natomiast występują najrzadziej wśród ludności małych miast. Są one też tym częstsze, im młodszy wiek respondentów. Najczęściej przejawiają je badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Nie widać związku z wysokością dochodów, ale im lepiej ocenia się własne warunki materialne, tym nieco częściej pragnie się mieć samochód lub zamienić go na nowszy, lepszy. Częściej też myślą o tym mężczyźni niż kobiety.

Wydatkowanie pieniędzy związane ze spędzaniem czasu wolnego: **wypoczynkiem, rozrywką, podróżami czy życiem kulturalnym** cechowałoby nieco częściej kobiety niż mężczyzn i ankietowanych w wieku do 44 lat, zwłaszcza najmłodszych. Tego rodzaju cele szczególnie często deklarują mieszkańcy miast liczących od 101 tys. do 500 tys. ludności, częściej badani z wykształceniem średnim i wyższym, osiągający wysokie dochody na osobę.

Ciekawe, że respondenci z wyższym wykształceniem trzykrotnie częściej niż pozostali deklarują, że wydatkowałiby na ten cel co najmniej połowę ewentualnej wygranej lub więcej - ich potrzeby i aspiracje w tej dziedzinie są większe niż wynikałoby to ze wskazań dotyczących przeznaczenia otrzymanych pieniędzy. Najczęściej są to mieszkańcy największych miast, osoby żyjące w dobrych warunkach, w wieku 55 lat i więcej. Można przypuszczać, że wiąże się to z nie spełnionymi pragnieniami i marzeniami.

Inwestycje we własną działalność gospodarczą to domena przede wszystkim ludzi młodych i w średnim wieku (zwłaszcza od 25 do 44 lat), częściej mężczyzn niż kobiet, najczęściej - co warto odnotować - mieszkańców wsi, a nie miast, przede wszystkim zaś osób z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym.

Podobnie też jest w przypadku **zakupu ziemi, nieruchomości, działki czy wartościowych przedmiotów**, jednak z tą różnicą, że dobra te wskazywano tym częściej, im wyższy poziom wykształcenia ankietowanych. Na te cele duże kwoty najczęściej przeznaczyliby badani z wyższym wykształceniem, mieszkańcy największych miast, prywatni przedsiębiorcy.

Gotowość przeznaczenia części pieniędzy na **cele charytatywne** nieco częściej deklarują kobiety niż mężczyźni, częściej też respondenci w wieku 55 lat i więcej, emeryci i renciści, a wśród aktywnych zawodowo - robotnicy niewykwalifikowani i prywatni przedsiębiorcy, rzadziej - osoby o bardzo niskich dochodach.

Inne cele niż wymienione w ankiecie najczęściej wskazują ludzie młodzi (do 34 roku życia), deklarujący niskie dochody na osobę, a także częściej niż inni - bezrobotni, robotnicy niewykwalifikowani oraz prywatni przedsiębiorcy, najrzadziej natomiast mieszkańcy największych miast.

Z analizy danych wynika również, że niektóre potrzeby i aspiracje - cele, na które ankietowani wydaliby pieniądze - idą ze sobą w parze bądź też, przeciwnie, są celami alternatywnymi. U podłoża tego zjawiska leżą odmienne preferencje i sytuacje różnych kategorii badanych. Preferowanie inwestowania pieniędzy we własną firmę czy gospodarstwo często współwystępuje z gotowością zakupu ziemi, nieruchomości czy działki. Przeznaczenie pieniędzy na wydatki bieżące, na zdrowie, kształcenie dzieci (lub własne), spędzanie czasu wolnego (wypoczynek, rozrywkę, kulturę, podróże itp.) oraz na cele charytatywne częściej też

ze sobą współwystępuje niż z wydatkowaniem na inne cele, po trosze też idzie w parze z przeznaczaniem pieniędzy na wyposażenie domu lub mieszkania bądź na pomoc dzieciom czy rodzinie.

Zarazem jednak wydatki na wyposażenie domu lub mieszkania są często przeciwstawne świadczeniu pomocy dzieciom czy rodzinie, podobnie, choć słabiej, pomocy dzieciom często przeciwstawne jest lokowanie pieniędzy w banku, w akcjach, obligacjach itd. Alternatywne wobec lokowania pieniędzy jest też ich wydatkowanie na zakup lub modernizację domu czy mieszkania. Wydatki na wyposażenie mieszkania lub domu są natomiast w pewnym stopniu powiązane z zamiarem zakupu samochodu, choć cel ten jest wyraźnie wyodrębniony spośród innych sposobów wydatkowania ewentualnej wygranej.

HIERARCHIE POTRZEB I ASPIRACJI KONSUMPCYJNYCH RÓŻNYCH GRUP SPOŁECZNO-ZAWODOWYCH

Wybór celów wydatkowania „dużych pieniędzy” jest zróżnicowany w poszczególnych grupach społeczno-zawodowych, można więc prześledzić hierarchię tych celów w każdej z grup i porównać ją z hierarchią potrzeb i aspiracji w innych. Możliwe jest również porównanie z wynikami badań ze stycznia '96 dla każdej z grup, co pozwala zorientować się, czy w preferencjach poszczególnych grup zaszły w ostatnim okresie istotne zmiany. Odpowiednie dane przedstawiono w tabelach 3-6.

Cele najczęściej wskazywane - dom lub mieszkanie oraz ich wyposażenie - znajdują się na czele hierarchii potrzeb i aspiracji większości grup, na ogół znacznie wyprzedzając inne cele. Wyjątkiem są emeryci i renciści - w tych grupach na pierwszym miejscu znajduje się pomoc dzieciom i rodzinie, wyprzedzając w większym lub mniejszym stopniu inne potrzeby i aspiracje, także te związane z domem czy mieszkaniem. W obu tych grupach wzrosło przy tym znaczenie wydatków na zdrowie, wyprzedzając potrzeby mieszkaniowe.

Znaczenie samego wyposażenia domu lub mieszkania jako celu wydatkowania pieniędzy jest w stosunku do stycznia '96 mniejsze wśród inteligencji i kadry kierowniczej, rywalizują

z nim skutecznie inne aspiracje czy potrzeby, natomiast wśród rolników - z celami mieszkaniowymi silnie konkuruje inwestowanie we własne gospodarstwo czy przedsiębiorstwo.

Wśród *kadry kierowniczej i inteligencji* zmniejszyła się wprawdzie częstość wyboru takich celów, jak kupno samochodu, lokaty pieniężne i celów związanych ze spędzaniem wolnego czasu, życiem kulturalnym, ale nadal - obok pomocy dzieciom i rodzinie oraz wydatków na kształcenie - znajdują się one w czołówce hierarchii potrzeb, łącznie z mieszkaniowymi. Dalsze miejsca zajmują inwestycje, wydatki bieżące i cele charytatywne, a na końcu hierarchii są wydatki na zdrowie oraz zakup nieruchomości, ziemi czy działki.

Tabela 3. Przeznaczenie wysokiej wygranej

w procentach

1996		1997			
Kadra kierownicza i inteligencja					
	Ogółem		Ogółem	Duża część	Niewielka część
Dom, mieszkanie	75	Dom, mieszkanie	67	53	14
Wyposażenie domu, mieszkania	68	Samochód	35	15	20
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	56	Lokaty	34	10	22
Lokaty	55	Pomoc dzieciom, rodzinie	32	5	27
Samochód	50	Wyposażenie domu, mieszkania	30	3	27
Nauka, wykształcenie	31	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	25	5	20
Pomoc dzieciom, rodzinie	28	Nauka, wykształcenie	24	1	23
Wydatki bieżące	23	Inwestycje: własny interes, biznes	18	13	5
Cele charytatywne	23	Wydatki bieżące	18	0	18
Inwestycje: własny interes, biznes	22	Cele charytatywne	15	1	14
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	16	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	9	0	9
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	11	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	5	2	3
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	3	0	3
Inne	3	Inne	1	0	1
Pracownicy umysłowi niższego szczebla					
Dom, mieszkanie	75	Dom, mieszkanie	75	61	14
Wyposażenie domu, mieszkania	63	Wyposażenie domu, mieszkania	50	10	40
Samochód	60	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	37	2	35
Lokaty	49	Lokaty	35	9	26
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	40	Nauka, wykształcenie	35	2	33
Nauka, wykształcenie	36	Wydatki bieżące	33	0	33
Wydatki bieżące	28	Pomoc dzieciom, rodzinie	32	6	26
Inwestycje: własny interes, biznes	25	Samochód	26	7	19
Pomoc dzieciom, rodzinie	21	Inwestycje: własny interes, biznes	23	15	8
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	17	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	22	1	21
Cele charytatywne	11	Cele charytatywne	22	1	21
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	11	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	10	3	7
Inne	1	Inne	6	1	5
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	4	0	4
Pracownicy fizyczno-umysłowi					
Dom, mieszkanie	73	Dom, mieszkanie	75	60	15
Wyposażenie domu, mieszkania	62	Wyposażenie domu, mieszkania	55	7	48
Samochód	52	Lokaty	35	13	22
Lokaty	48	Samochód	30	9	21
Nauka, wykształcenie	36	Nauka, wykształcenie	29	1	28
Wydatki bieżące	32	Wydatki bieżące	28	1	27
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	29	Inwestycje: własny interes, biznes	27	16	11
Cele charytatywne	27	Pomoc dzieciom, rodzinie	27	4	23
Pomoc dzieciom, rodzinie	24	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	25	1	24
Inwestycje: własny interes, biznes	23	Cele charytatywne	17	2	15
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	20	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	15	0	15
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	13	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	6	0	6
Inne	0	Inne	2	0	2
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	1	0	1

Tabela 4. Przeznaczenie wysokiej wygranej

w procentach

1996		1997			
Robotnicy wykwalifikowani					
	Ogółem		Ogółem	Duża część	Niewielka część
Dom, mieszkanie	79	Dom, mieszkanie	81	64	17
Wyposażenie domu, mieszkania	63	Wyposażenie domu, mieszkania	64	8	56
Samochód	56	Wydatki bieżące	52	2	50
Lokaty	55	Samochód	49	13	36
Pomoc dzieciom, rodzinie	34	Pomoc dzieciom, rodzinie	44	5	39
Wydatki bieżące	34	Nauka, wykształcenie	40	2	38
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	33	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	37	1	36
Inwestycje: własny interes, biznes	31	Lokaty	35	9	26
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	24	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	34	2	32
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	19	Inwestycje: własny interes, biznes	25	12	13
Nauka, wykształcenie	19	Cele charytatywne	20	0	20
Cele charytatywne	18	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	7	1	6
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	4	1	3
Inne	2	Inne	3	0	3
Robotnicy niewykwalifikowani					
Dom, mieszkanie	94	Dom, mieszkanie	72	53	19
Wyposażenie domu, mieszkania	89	Wyposażenie domu, mieszkania	68	9	58
Samochód	64	Wydatki bieżące	66	3	63
Lokaty	51	Nauka, wykształcenie	52	1	51
Wydatki bieżące	40	Pomoc dzieciom, rodzinie	51	4	47
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	30	Lokaty	45	16	29
Nauka, wykształcenie	29	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	40	0	40
Inwestycje: własny interes, biznes	27	Samochód	32	8	24
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	25	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	30	3	27
Pomoc dzieciom, rodzinie	20	Cele charytatywne	28	0	28
Cele charytatywne	12	Inwestycje: własny interes, biznes	20	11	9
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	7	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	13	3	10
Inne	3	Inne	11	0	11
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	5	2	3
Rolnicy					
Inwestycje: własny interes, biznes	65	Dom, mieszkanie	65	46	19
Dom, mieszkanie	61	Inwestycje: własny interes, biznes	60	41	19
Wyposażenie domu, mieszkania	58	Wyposażenie domu, mieszkania	60	10	50
Samochód	46	Wydatki bieżące	59	2	57
Pomoc dzieciom, rodzinie	32	Pomoc dzieciom, rodzinie	44	9	35
Wydatki bieżące	30	Nauka, wykształcenie	34	3	31
Lokaty	27	Samochód	33	12	21
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	24	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	29	0	29
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	18	Lokaty	22	13	9
Cele charytatywne	16	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	17	4	13
Nauka, wykształcenie	15	Cele charytatywne	15	0	15
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	12	2	10
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	14	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	11	1	10
Inne	4	Inne	2	2	0

Podobna jest hierarchia celów *pracowników umysłowych niższego szczebla*, z tym że w tej grupie aspiracje dotyczące posiadania samochodu nie tylko znacznie się zmniejszyły, ale i przesunęły z trzeciego miejsca na dalsze. Także w innych grupach zaobserwować można przywiązywanie mniejszej wagi do tego typu aspiracji, przypuszczalnie jednak są one w większym stopniu zaspokojone. Warto też odnotować większe znaczenie wydatków na zdrowie (leczenie czy rehabilitację) w omawianej grupie niż wśród kadry kierowniczej i inteligencji. Hierarchia aspiracji *pracowników fizyczno-umysłowych* jest również bardzo podobna.

W hierarchii aspiracji *robotników wykwalifikowanych i niewykwalifikowanych* znacznie większe znaczenie niż wśród pracowników umysłowych mają wydatki na cele bieżące oraz na ochronę zdrowia. Zaspokojenie bieżących potrzeb sytuuje się zaraz po celach mieszkaniowych, zdecydowanie wyprzedzając inne - z wyjątkiem samochodu w przypadku robotników wykwalifikowanych; w tej grupie nie zmalała ranga kupna samochodu. Wzrosło znaczenie wydatków na zdrowie, a także na naukę - kształcenie dzieci lub własne.

Znaczenie wydatków na bieżące cele wzrosło także w hierarchii potrzeb *rolników* - zajmując miejsce obok potrzeb mieszkaniowych i inwestycji we własne gospodarstwo. W porównaniu z robotnikami mniejsze są wśród rolników aspiracje związane z czasem wolnym i wypoczynkiem, znacznie też rzadziej lokowaliby oni pieniądze w banku czy w różnego rodzaju papierach wartościowych, częściej trzymaliby je w domu. W stosunku do stycznia '96 wzrosła ranga potrzeb zdrowotnych. Podobnie jak w przypadku robotników wzrosło też znaczenie przeznaczania pieniędzy na kształcenie dzieci czy własne.

Wśród *prywatnych przedsiębiorców* - podobnie jak w przypadku rolników - inwestowanie we własną firmę jest w hierarchii potrzeb i aspiracji równie ważne jak dom czy mieszkanie, jednak znaczenie tych aspiracji zmalało. Znacznie częściej niż w roku '96 wskazywane są wydatki na rozrywki, wypoczynek, podróże czy uczestnictwo w kulturze oraz na kształcenie, naukę. Wzrosła także gotowość pomocy dzieciom czy rodzinie, natomiast mniejsze znaczenie ma zakup samochodu.

Tabela 5. Przeznaczenie wysokiej wygranej

w procentach

1996		1997			
Prywatni przedsiębiorcy					
	Ogółem		Ogółem	Duża część	Niewielka część
Inwestycje: własny interes, biznes	51	Dom, mieszkanie	58	44	14
Dom, mieszkanie	49	Inwestycje: własny interes, biznes	46	23	23
Wyposażenie domu, mieszkania	43	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	45	2	43
Samochód	40	Nauka, wykształcenie	42	1	41
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	35	Wyposażenie domu, mieszkania	41	7	34
Lokaty	33	Pomoc dzieciom, rodzinie	39	9	30
Nauka, wykształcenie	21	Lokaty	31	12	19
Cele charytatywne	18	Samochód	31	10	21
Wydatki bieżące	17	Wydatki bieżące	28	0	28
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	14	Cele charytatywne	26	0	26
Pomoc dzieciom, rodzinie	11	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	22	0	22
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	9	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	16	8	8
Inne	0	Inne	8	3	5
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	1	0	1
Renciści					
Dom, mieszkanie	60	Pomoc dzieciom, rodzinie	67	30	37
Lokaty	57	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	65	3	62
Wyposażenie domu, mieszkania	53	Dom, mieszkanie	64	40	24
Pomoc dzieciom, rodzinie	47	Wyposażenie domu, mieszkania	56	10	46
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	40	Wydatki bieżące	54	1	53
Wydatki bieżące	39	Lokaty	36	11	25
Nauka, wykształcenie	24	Samochód	24	6	18
Samochód	22	Cele charytatywne	23	0	23
Cele charytatywne	17	Nauka, wykształcenie	19	1	18
Inwestycje: własny interes, biznes	16	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	16	0	16
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	8	2	6
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	11	Inwestycje: własny interes, biznes	6	3	3
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	8	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	4	1	3
Inne	2	Inne	1	0	1
Emeryci					
Pomoc dzieciom, rodzinie	69	Pomoc dzieciom, rodzinie	69	30	39
Dom, mieszkanie	51	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	52	4	48
Lokaty	47	Wyposażenie domu, mieszkania	50	8	42
Wyposażenie domu, mieszkania	43	Dom, mieszkanie	49	32	17
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	36	Wydatki bieżące	47	4	43
Wydatki bieżące	32	Lokaty	41	17	24
Samochód	30	Cele charytatywne	33	1	32
Cele charytatywne	23	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	31	4	27
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	17	Nauka, wykształcenie	20	1	19
Nauka, wykształcenie	16	Samochód	15	3	12
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	9	1	8
Inwestycje: własny interes, biznes	8	Inwestycje: własny interes, biznes	6	2	4
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	3	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	3	1	2
Inne	1	Inne	4	1	3

Tabela 6. Przeznaczenie wysokiej wygranej

w procentach

1996		1997			
Uczniowie i studenci					
	Ogółem		Ogółem	Duża część	Niewielka część
Dom, mieszkanie	77	Wyposażenie domu, mieszkania	66	16	50
Wyposażenie domu, mieszkania	75	Dom, mieszkanie	65	49	16
Lokaty	59	Nauka, wykształcenie	60	4	56
Wydatki bieżące	42	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	49	1	48
Samochód	40	Wydatki bieżące	45	1	44
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	38	Samochód	39	6	33
Nauka, wykształcenie	33	Lokaty	37	18	19
Inwestycje: własny interes, biznes	28	Pomoc dzieciom, rodzinie	32	1	31
Cele charytatywne	24	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	29	0	29
Pomoc dzieciom, rodzinie	24	Inwestycje: własny interes, biznes	25	4	21
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	22	Cele charytatywne	18	0	18
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	10	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	5	3	2
Inne	0	Inne	5	0	5
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	3	0	3
Bezrobotni					
Dom, mieszkanie	78	Dom, mieszkanie	80	60	20
Wyposażenie domu, mieszkania	72	Wyposażenie domu, mieszkania	66	20	46
Lokaty	56	Wydatki bieżące	53	0	53
Samochód	50	Nauka, wykształcenie	38	0	38
Wydatki bieżące	44	Lokaty	36	12	24
Inwestycje: własny interes, biznes	34	Pomoc dzieciom, rodzinie	36	5	31
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	32	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	31	0	31
Pomoc dzieciom, rodzinie	28	Inwestycje: własny interes, biznes	28	16	12
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	25	Samochód	28	4	24
Nauka, wykształcenie	21	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	24	2	22
Cele charytatywne	14	Cele charytatywne	18	0	18
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	10	0	10
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	8	Inne	9	0	9
Inne	0	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	4	0	4
Gospodynie domowe i inni					
Dom, mieszkanie	73	Dom, mieszkanie	85	65	20
Wyposażenie domu, mieszkania	56	Wyposażenie domu, mieszkania	67	6	61
Samochód	44	Samochód	44	5	39
Lokaty	40	Pomoc dzieciom, rodzinie	42	4	38
Wydatki bieżące	39	Wydatki bieżące	40	0	40
Pomoc dzieciom, rodzinie	32	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	29	0	29
Nauka, wykształcenie	30	Inwestycje: własny interes, biznes	27	10	17
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	29	Lokaty	27	8	19
Inwestycje: własny interes, biznes	29	Nauka, wykształcenie	26	2	24
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	20	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	26	0	26
Cele charytatywne	18	Cele charytatywne	13	0	13
Trzymał(a)bym w domu	-	Trzymał(a)bym w domu	4	0	4
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	13	Inne	4	2	2
Inne	0	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	1	0	1

Aspiracje *uczniów i studentów* w zasadzie są podobne do aspiracji pracowników umysłowych, ale, co zrozumiałe, najważniejsze dla nich jest zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych i aspiracji związanych z wykształceniem. Wyższa jest też ranga wydatków bieżących oraz na wypoczynek, rozrywkę, życie kulturalne czy podróże. W porównaniu ze styczniem '96 wzrosło znaczenie kształcenia się, natomiast znacznie zmalało zainteresowanie lokowaniem pieniędzy w banku, zakupem akcji itp.

Dla *rencistów* oraz *emerytów* najważniejsze w hierarchii potrzeb jest, jak wspomnieliśmy, niesienie pomocy dzieciom czy rodzinie oraz ochrona zdrowia (znaczenie obu znacznie wzrosło), a następnie dom, mieszkanie i jego wyposażenie. Częściej też wskazują oni obecnie na wydatki bieżące jako cel wydatkowania pieniędzy, znacznie rzadziej natomiast na lokaty pieniężne, których popularność w społeczeństwie wyraźnie spadła. W obu grupach, co zrozumiałe, znacznie rzadziej myśli się o inwestycjach gospodarczych niż w jakiegokolwiek innej grupie. W hierarchii aspiracji emerytów większe znaczenie niż wśród rencistów mają obecnie potrzeby związane z wypoczynkiem, rozrywką, życiem kulturalnym i podróżami.

W hierarchii potrzeb i aspiracji *bezrobotnych* znacznie wzrosła ranga wydatków na kształcenie. Większe znaczenie mają obecnie bieżące potrzeby, natomiast dużo mniejsze - przeznaczenie ewentualnej wysokiej wygranej na samochód oraz lokaty pieniężne.

Nie pracujące zawodowo *gospodynie domowe*, tak jak większość respondentów, na pierwszym miejscu - szczególnie przy tym często wskazując na te cele wydatkowania pieniędzy - stawiają dom, mieszkanie i jego wyposażenie. Na kolejnych miejscach znalazły się kupno samochodu, pomoc dzieciom lub rodzinie i wydatki bieżące. Jediną istotną zmianą w hierarchii potrzeb i aspiracji tej grupy jest znaczny spadek popularności lokat pieniężnych.

W stosunku do stycznia '96 nadal najwyższą rangę w hierarchii naszych potrzeb i aspiracji ma dom lub mieszkanie oraz jego wyposażenie w meble i inne dobra trwałego użytku. Znacznie wzrosły odsetki osób wskazujących na pomoc dzieciom lub rodzinie oraz wydatki na

cele bieżące - te sposoby wydatkowania niespodziewanego przyływu dużej gotówki zepchnęły na dalsze miejsca pragnienie zakupu samochodu i chęć ulokowania pieniędzy w banku, w akcjach, obligacjach itp. Częściej też przeznaczylibyśmy wysoką wygraną na potrzeby zdrowotne (leczenie, rehabilitację czy rekonwalescencję) oraz na kształcenie własne, dzieci lub innych członków rodziny. Wzrosły więc potrzeby w wielu sferach, co w dużej mierze wynika ze wzrostu kosztów, ale odzwierciedla też, jak można przypuszczać, zmianę poziomu konsumpcji, do jakiego aspirujemy, większe znaczenie przywiązujemy też do zdobycia wykształcenia i ochrony zdrowia.

Natomiast na tym samym poziomie pozostały wskazania na wypoczynek, rozrywki, podróże czy uczestnictwo w kulturze, z jednej strony, oraz na inwestycje we własną firmę lub gospodarstwo, z drugiej.

ANEKS

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

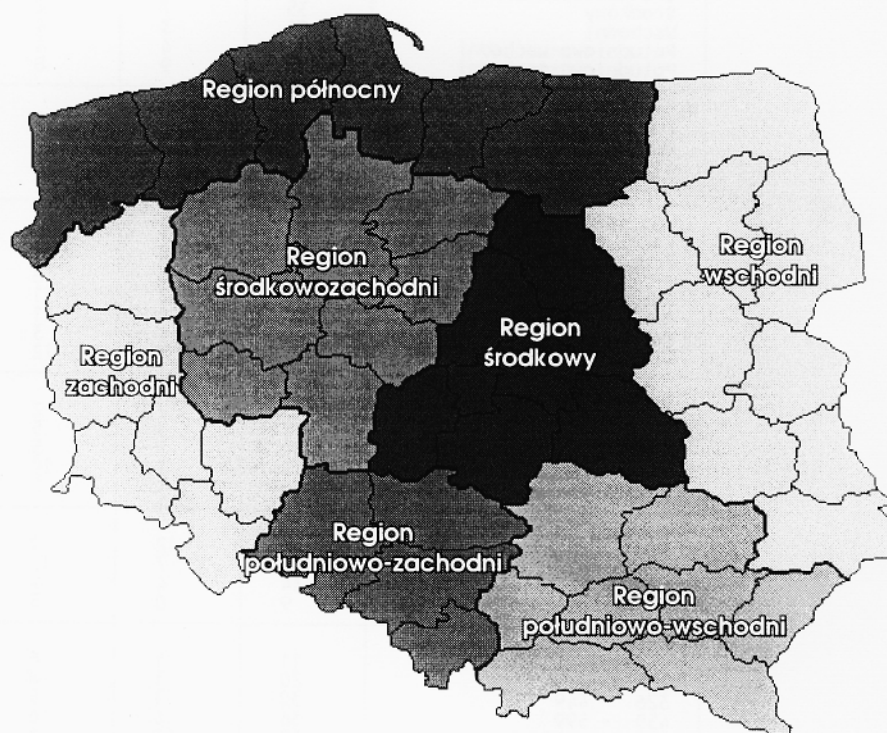
11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Przypuśćmy, że otrzymał(a)by Pan(i) - nieważne od kogo i skąd - 100 000 zł (jeden miliard starych złotych) w gotówce, zupełnie wolne od podatku, tak jak wygraną w totolotka. Gdyby w tej chwili dostał(a) Pan(i) tę sumę do ręki, to na co, na jaki cel przeznaczył(a)by Pan(i) te pieniądze? 1 - **Dom/mieszkanie**: dla siebie, dla członków własnego gospodarstwa domowego; kupno, remont, modernizację, dokończenie budowy; 2 - **Wyposażenie domu/mieszkania**: w meble, sprzęt AGD i RTV itp.; 3 - **Samochód**; 4 - **Inwestycje**: własny interes, biznes, inwestycje w handel, obrót, rozpoczęcie działalności na własny rachunek, rozwinięcie firmy, gospodarstwa; 5 - **Lokaty**: w banku, na procent, zakup akcji, obligacji, walut obcych, papierów wartościowych, świadectw udziałowych; książeczki oszczędnościowe terminowe itp.; 6 - **Kupno**: ziemi, nieruchomości, działki budowlanej, rekreacyjnej, wartościowych przedmiotów itp.; 7 - **Pomoc dzieciom, rodzinie**: datki, darowizny, prezenty

	1	2	3	4	5	6	7
Ogółem	68	56	30	22	35	7	47
Płeć							
Mężczyźni	62	54	34	26	37	8	42
Kobiety	74	58	27	18	34	5	51
Wiek							
do 24 lat	80	66	40	26	33	6	31
25-34	79	66	49	33	33	9	33
35-44	72	57	33	32	36	11	37
45-54	69	54	32	21	32	5	50
55-64	59	50	21	9	37	4	62
65 lat i więcej	47	45	11	5	41	3	75
Miejsce zamieszkania							
Wieś	68	62	35	26	34	9	55
Miasto do 20 tys.	71	52	16	20	31	6	47
od 21 do 100 tys.	75	53	10	17	33	3	38
101-500 tys.	66	59	34	11	33	6	49
501 tys. i więcej mieszk.	57	39	22	22	35	6	31
Region							
Północny	73	57	26	20	33	10	46
Zachodni	75	70	34	23	38	9	54
Środkowozachodni	73	58	31	26	42	4	49
Środkowy	56	49	26	23	28	7	44
Wschodni	65	52	27	18	28	7	44
Południowo-wschodni	66	51	30	21	37	6	43
Południowo-zachodni	73	57	37	23	37	6	49
Wykształcenie							
Podstawowe	60	58	24	13	36	4	61
Zasadnicze zawodowe	77	62	38	25	28	6	42
Średnie	72	51	30	30	39	8	40
Wyższe	55	43	29	19	40	10	37
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	66	30	35	19	33	5	32
Prac. umysł. niż. szczebla	75	50	29	23	35	10	31
Pracownicy fiz. - umysł.	76	55	30	26	34	6	27
Robotnicy wykwalifikowani	80	64	49	25	35	7	44
Robotnicy niewykwalifik.	73	68	32	19	44	13	51
Rolnicy	64	60	33	60	22	16	44
Prywatni przedsiębiorcy	59	40	31	46	31	15	40
Bierni zawodowo							
Renciści	65	56	24	6	36	4	66
Emeryci	49	49	15	7	41	7	70
Uczniowie i studenci	66	69	39	26	37	5	32
Bezrobotni	80	65	28	28	37	4	35
Gospodynie domowe i inni	85	67	44	26	27	1	42
Pracujący poza rolnictwem							
Sfera budżetowa	76	50	29	20	28	9	39
Sektor państwowy	70	57	46	21	42	10	33
Sektor prywatny	72	51	33	31	33	9	39
Spółdzielczość	78	68	26	26	41	10	62
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 200 zł	75	68	27	24	28	7	44
201 - 325	74	63	32	21	32	6	50
326 - 449	67	57	33	17	43	8	53
450 - 599	64	55	28	12	37	6	47
Powyżej 599 zł	63	42	30	20	35	8	44
Ocena własnych war. mater.							
Złe	69	66	28	24	35	7	51
Średnie	69	57	30	29	37	8	47
Dobre	66	40	34	25	33	6	42
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	67	43	20	8	21	5	61
Raz w tygodniu	70	58	29	20	39	7	47
Kilka razy w miesiącu	62	52	32	29	28	8	38
Kilka razy w roku	73	59	36	28	34	7	48
W ogóle nie uczestniczy	59	50	24	19	38	6	47
Poglądy polityczne							
Lewica	71	57	34	23	37	7	42
Centrum	65	57	31	24	41	9	41
Prawica	71	54	31	25	36	6	46
Trudno powiedzieć	65	55	24	17	28	5	56

Tabela 1 cd. Przypuśćmy, że otrzymał(a)by Pan(i) - nieważne od kogo i skąd - 100 000 zł (jeden miliard starych złotych) w gotówce, zupełnie wolne od podatku, tak jak wygraną w totolotka. Gdyby w tej chwili dostał(a) Pan(i) te sumę do ręki, to na co, na jaki cel przeznaczył(a)by Pan(i) te pieniądze? 8 - **Cele charytatywne**: datki, darowizny na cele ogólnospołeczne; 9 - **Wypoczynek, kultura, rozrywka, przyjemności**: wylazdy, wczasy, urlopy w kraju, za granicą, zabawy, rozrywki; 10 - **Nauka, wykształcenie**: własna, dzieci, rodziny, dokształcanie, przekwalifikowanie; 11 - **Zdrowie**: wydatki na leczenie, rehabilitację, rekonwalescencję; 12 - **Wydatki na cele bieżące**: odzież, buty, czynsz, koszty wyżywienia i utrzymania mieszkania; 13 - Trzymał(a)bym te pieniądze w domu; 14 - **Inne cele**

	8	9	10	11	12	13	14	Liczba osób
Ogółem	22	30	32	36	45	6	5	1168
Płeć								
Mężczyźni	19	27	31	32	42	6	5	553
Kobiety	25	32	34	39	47	6	4	615
Wiek								
do 24 lat	19	38	41	27	45	6	6	162
25-34	19	31	32	22	44	4	9	207
35-44	19	33	47	32	45	6	6	269
45-54	19	25	37	29	41	6	4	186
55-64	26	25	17	47	41	8	4	182
65 lat i więcej	35	25	17	59	51	7	3	182
Miejsce zamieszkania								
Wieś	21	24	32	40	52	7	5	434
Miasto do 20 tys.	26	32	24	29	43	7	5	141
od 21 do 100 tys.	19	27	32	38	42	4	4	241
101-500 tys.	27	45	43	37	44	8	5	225
501 tys. i więcej mieszk.	20	25	22	23	26	1	1	127
Region								
Północny	22	31	40	41	49	6	5	145
Zachodni	29	49	42	41	52	4	5	128
Środkowozachodni	16	20	33	41	49	4	5	170
Środkowy	23	27	32	31	44	6	4	203
Wschodni	15	23	33	34	40	6	3	140
Południowo-wschodni	19	21	19	33	44	10	1	182
Południowo-zachodni	30	38	31	32	39	6	10	201
Wykształcenie								
Podstawowe	24	20	25	48	52	10	5	366
Zasadnicze zawodowe	18	28	36	36	52	4	3	325
Średnie	23	39	39	39	38	4	6	390
Wyższe	24	33	19	12	16	0	3	87
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	16	25	24	9	18	3	1	55
Prac. umysł. niż. szczebla	21	37	35	21	32	4	5	124
Pracownicy fiz. - umysł.	16	25	29	15	27	4	2	81
Robotnicy wykwalifikowani	20	37	40	34	40	4	1	137
Robotnicy niewykwalifik.	28	30	52	40	66	6	1	63
Rolnicy	15	11	34	29	58	11	2	67
Prywatni przedsiębiorcy	26	45	42	22	28	1	8	63
Bierni zawodowo								
Renciści	23	16	19	66	54	8	2	131
Emeryci	33	32	20	52	47	9	4	218
Uczniowie i studenci	18	50	60	29	45	3	5	60
Bezrobotni	18	23	38	31	53	10	9	99
Gospodynie domowe i inni	13	26	25	29	40	4	4	71
Pracujący poza rolnictwem								
Sfera budżetowa	25	35	38	20	34	2	5	118
Sektor państwowy	16	29	36	25	39	5	6	137
Sektor prywatny	18	35	32	24	37	3	3	282
Spółdzielczość	55	44	65	58	71	11	0	17
Dochody na jedną osobę								
Poniżej 200 zł	17	21	42	38	58	11	7	192
201 - 249	25	27	36	41	52	7	6	208
250 - 299	28	27	44	34	40	7	5	163
300 - 349	26	35	29	35	33	3	3	175
350 - 399	22	34	24	28	28	4	2	217
Ocena własnych war. mater.								
Złe	21	31	36	49	61	8	5	327
Średnie	24	28	31	34	43	6	5	580
Dobre	22	31	30	22	28	4	4	261
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	33	27	28	51	39	6	2	70
Raz w tygodniu	24	29	31	36	47	6	5	563
Kilka razy w miesiącu	19	28	31	37	40	3	4	373
Kilka razy w roku	18	31	36	37	46	9	5	260
W ogóle nie uczestniczy	20	33	32	33	43	5	4	102
Poglądy polityczne								
Lewica	22	29	36	31	38	6	4	206
Centrum	22	34	32	27	44	4	5	280
Prawica	24	32	32	39	44	6	6	368
Trudno powiedzieć	23	23	30	43	51	7	5	313

(%)